

Ny etterforskning i Treholt-saken

En ny etterforsknings-rett starter over helgen. Nå dreier det seg om mulige brudd på taushetsplikten etter at Aftenpostens Harald Stanghelle har fortalt at han har lest den hemmelige delen av Treholt-dommen.

ASLAK BONDE
Aftenpostens korrespondent
PER EGIL HEGGE
STEIN J. BJØRGE
(foto)

Riksadvokat Georg Fredrik Rieber-Mohn besluttet i går på eget initiativ å be om etterforskning på bakgrunn av Stanghelles opplysning i Antenne T1 i fjernsynet torsdag kveld. Økom skal stå for etterforskningen slik at det ikke oppstår habilitetsproblemer i forhold til Overvåkningspolitiet. Førstestatsadvokat Sverre Lilleng i Økokrim sier at etterforskningen starter over helgen og at Harald Stanghelle vil bli innkalt til avhør snarest mulig.

Riksadvokaten sier at det ikke er noe i dag som tyder på at søkelyset i etterforskningen vil bli rettet mot Stanghelle. Det er personen som har latt journalisten lese en hemmeligstempelt dom, som «med rimelig grunn» kan mistenkes for å ha brutt taushetsplikten.

Stanghelle sier at han ikke vil fortelle hvordan han har fått lese dommen. — Jeg vil selvfølgelig beskytte mine kilder. Og det er mange som kan være kilder i denne saken, sier han.

ushetsplikt

Økokrims etterforskning av mulige brudd på taushetsplikten blir ikke den første i sitt slag i Treholt-saken. Både forsvareren Arne Haugestad og politinspektør Ørnulf Tofte er blitt etterforsket for det samme. Tidligere stortingsrepresentant Åge Hovengen opplyste forøvrig i 1989 at han også har lest den hemmelige delen av Treholt-dommen, men det ble aldri innledet etterforskning mot ham.

Journalist Harald Stanghelles opplysning om at han har lest hele Treholt-dommen, vakte oppsikt. Her intervjues han i Aftenpostens redaksjon av Terje Svabo i Dagsrevyen.

— Gjennom årene er de aller fleste delene av den hemmelige delen i dommen blitt kjent i forskjellige sammenhenger, sier Ulf Underland. Han var Treholts forsvarer da dommen falt, og kjenner selvfølgelig alle deler av den. Nå føler

hetsplikten blir ikke den første i sitt slag i Treholt-saken. Både forsvareren Arne Haugestad og politinspektør Ørnulf Tofte er blitt etterforsket for det samme. Tidligere stortingsrepresentant Åge Hovengen opplyste forøvrig i 1989 at han også har lest den hemmelige delen av Treholt-dommen, men det ble aldri innledet etterforskning mot ham.

han seg ikke slikker på at han har oversikt over hva som fortsatt er hemmelig: — Dersom jeg skulle ha deltatt i en offentlig debatt nå, ville jeg hatt store problemer med å vite hvilke opplysninger som fortsatt er taushetsbelagt, sier han til Aftenposten.

Presse-etikk

I pressekreter ble det i går stilt spørsmålstegn ved om Stanghelle burde ha offentliggjort den hemmelige delen av Treholt-dommen. Sjefredaktør Andreas Norland i Aftenposten synes ikke det:

— Som vanlig har Stanghelle gjort en korrekt jobb. Dette er ikke første og hel-

ler ikke siste gang Stanghelle og andre journalister skaffer seg kjennskap til innholdet i graderte opplysninger, sier Norland.

Journalist Skjalg Fremo i NTB, som har representert journalistene i det statlige offentlighetsutvalget i mange år, mener at Stanghelle kunne ha offentliggjort den hemmelige delen av Treholt-dommen uten å bryte loven.

— Han kunne ha blitt dømt, dersom han hadde brakt videre opplysninger som skadet rikets sikkerhet, men det må bevisføres helt uavhengig av om opplysningene er sikkerhetsgradert eller ikke, sier Fremo. Hans poeng er at jour-

nalister ikke kan la seg binde av myndighetenes avgjørelser om hemmelighold. Journalister må foreta en selvstendig vurdering.

Harald Stanghelles motiv for ikke å offentliggjøre dommen i avisen, er at han ga et løfte om ikke å gjøre det, da han fikk lese de hemmeligholdte delene.

Taushet i FBI

En av årsakene til at Stanghelle mener det er umulig for norske myndigheter å offentliggjøre dommen, er at den bringer videre opplysninger som stammer fra det amerikanske overvåkningspolitiet, FBI. I Washington er det

ikke mulig å få noen konkrete kommentarer til påstanden.

— Vi gir aldri opplysninger om våre overvåkings- og etterforskningsmetoder, sier Nestor Michnyak i de amerikanske federale politis hovedkvarter i Washington til Aftenposten.

— Uten at jeg kjenner Treholt-saken, kan jeg generelt si at FBI ikke vil etterkomme en anmodning om overvåking av et annet lands borger her i USA uten garanti for at våre metoder blir holdt hemmelige, sier Nestor Michnyak en av FBIs prestestalsmenn, til Aftenposten.

Den hemmelige dommen gjemmer lite

AKTUELL KOMMENTAR

HARALD STANGHELLE

Det er ikke lenger så mange sidene det dreier seg om, den såkalte hemmelige delen av dommen i Treholt-saken. Likevel har den ligget som en ullen tåke over debatten: For usikkerheten er der: Skjuler disse sidene det eneste avgjørende bevis mot Arne Treholt? Det som rydder all tvil til side?

Det er på tide å slå fast: Det finnes ingen skjelletter i Treholt-skapet. De sidene som fortsatt er gradert, inneholder ikke den ene eller de mange ukjente opplysninger som forandrer saken slik den er kjent.

Det viktige er kjent

Treholt-saken er en helhet. Og alt det viktige er kjent. De som mener Treholt er skyldig utfra sin lesning av de nå åpne delene av dommen, vil fortsatt mene det dersom de

får lese de siste graderte sidene. De som nå er i tvil, vil fortsatt ha sin tvil i behold.

Dette er ikke noe nytt: Både høyesterettsadvokat Arne Haugestad og advokat Ulf Underland har sagt dette før. I tillegg har stortingsrepresentant Åge Hovengen gitt det samme inntrykk etter at han — som den eneste utenforstående hittil — har uttalt at han har lest de graderte delene.

Det er tid for å rydde Treholt-bordet nå. Derfor er det etter en nøye vurdering, at jeg i NRKs Antenne 1 torsdag valgte å fortelle at jeg har hatt adgang til de graderte delene. Om min vurdering står til troende, får andre uttale seg om, men min vurdering er at det som fortsatt er gradert, ikke forteller de som kjenner Treholt-saken noe vesentlig nytt utover at man kommer nærmere formuleringene i det man nå bare aner.

Annerledes i 1985

Kanskje med ett lite unntak vil de journalistene som har satt seg best inn i Treholt-saken, kjenne igjen det hele.

Slik var det ikke da dommen falt i 1985:

Da visste vi ikke om ransakingene i Treholts leilighet, og pengemunnene der.

Da visste vi ikke om at overvåkingstjenesten hadde fulgt Arne Treholt da han møtte KGB-general Titov i Helsingfors.

Det første fortalte Arne Haugestad oss. Det siste fortalte selveste politinspektør Ørnulf Tofte oss i boken «Spaneren» — og fikk refs fra Riksadvokaten for det.

Begge ble forøvrig etterforsket for brudd på sin taushetsplikt. Ingen av de to ble tiltalt.

Disse opplysningene fra sakens graderte deler ble nedgradert i september i fjor, sammen med noen andre opplysninger, blant annet sitater fra avhør med Arne Treholt. Denne nedgraderingen har gått de fleste hus forbi.

Tre deler gjenstår

Nå gjenstår det en mindre del, som grovt kan skisseres i tre deler:

Opplysninger fra de dokumentene Arne Treholt er

dømt for å ha overlevert. Med andre ord opplysninger som ikke forteller noe om hva Treholt har gjort, men hva retten mener er overlevert.

Den andre delen er opplysninger fra etterforskningen mot ham. Det gjelder etterforskningen i USA.

Den tredje delen, er opplysninger kan identifiseres som opplysninger om Treholt som Overvåkingstjenesten har fått «utenfra» for arrestasjonen av ham.

Opplysningene i de to siste punktene er ikke nye lenger, men kildene er ikke norske. Det gjør at norske myndigheter vil ha problemer med å nedgradere dem. For vil man spille på den Internasjonale Informasjonsbørsen er det en regel som må etterleves: Den etterretningsorganisasjon som har gitt en opplysning, må selv avgjøre hvordan opplysningen skal brukes. Slik sett er det all grunn til å tro at norsk overvåkingstjeneste måtte ha tillatelse fra sine utenlandske samarbeidspartnere før man brukte noen av

disse tingene i retten. Det samme gjelder dersom man vil nedgradere dem.

Det er dette jeg tror er grunnen til at en del ikke vil bli nedgradert med det første. Mitt ønske er at jeg tar fell.

Journalistens rolle

En journalist skal i prinsippet ikke ha adgang til gradert materiale. Samtidig er det noe journalister med ujevne mellomrom kommer i kontakt med, og som vi forholder oss til:

I Mossad-saken valgte Aftenposten å bruke opplysninger som formelt sett ikke var offentlige. Vi viste hva som var skjedd, og sakens prinsipielle sider gjorde at vi valgte å bruke det vi visste. Formelt sett burde vi ikke det.

I denne saken velger Aftenposten å demonstrere ved å skrive utførlige beskrivelser av de graderte opplysningene.

For meg berører dette også i høyeste grad forholdet til mine kilder: Da jeg i sin tid fikk «adgang» til Treholt-sakens graderte

deler arbeidet jeg med en bok om saken. Men jeg måtte love min kilde en ting: De graderte opplysningene jeg fikk «adgang» til skulle ikke danne grunnlaget for et lettvinnt avisopplag, de skulle brukes en større sammenheng, og det skulle ikke siteres direkte.

Det var forutsetningene. Og de skal ikke brytes heller.

Torsdag fikk jeg min kilde tillatelse til å fortelle det som nå er kjent: At jeg har gjennomgått Treholt-sakens graderte deler.

Selvsagt kommer jeg aldri til å rope hvem dette er. Derfor kommer selvsagt også mulige kilder til å bli nektet at de har gitt meg opplysninger de formelt sett ikke burde gitt fra seg. De har min fulde forståelse.

For det viktige er min kilde og jeg enige om. De er på høy tid at en person utenom forsvarersiden eller påtalemyndighet sier klartest: I dommen finnes ingen flere lik i Treholt-skapet. Slik sett kan vi være ferdige med saken.